

Letter 431: [1530/31, Strasbourg] Capito to N

This memorandum is printed in QGT VII, pp. 284-288 (# 233).

An furore potius quam pietate perciti supplicia perferant anabaptiste queritur.

Deprehensi nuper sub ducatu Wirtenbergensi omnis aetatis et utriusque sexus anabaptistae varia maluerunt supplicia subire quam verbis duntaxat agnoscere errorem, conditione hac adiecta, ut nihilosecius quod sibi videretur crederent. Tanti ne mendaciolum, quod scientibus asseverandum fuerat, ut mors fatentibus quod senserant, vitae sum tali mendacio coniunctae sit praeferenda.

Deinde, Bavarie dux linguam credentis prohibet, mentem credulam non prohibet, et tamen ad exitium furiosa loquacitate ruunt.

Postremo qui his diebus Heidelbergae ad supplicium procedebat, per Frechtum amica actione non potuit adduci, ut, affirmato libere Christo, recantando baptismum suum, extran[e]um elementum mundi, vitam redimeret: iisdem argumentis instructo atque adornato per Frechtum barbaetonsori se praebuit persuadendum.

Quo videtur quam oderint prolixum vestitum et prodigi sint vitae, argumenta perspicua sane incomparabilis furoris, si illi creditur, qui haec affirmavit.

Censura mea.

Anabaptistas errare graviter puto litere quam spiritui addictiores, maximeque offendere temeritate adversus quemlibet pronuntiandi, qui ipsorum lotionem improbaverit; et tamen fateor ingenue in plerisque extare signa timoris domini et veram deditionem adeoque zelum fucosum. Quid enim emolumenti exilio, tormentis, infandis suppliciis carni sperare possunt? Testificor coram deo me non posse dicere amentia potius quam divino spiritu vitam negligere hanc presentem. Non est furor, nihil temere, nihil iracunde; sed cum iudicio et tolerantia stupenda mortem oppetunt confessores nominis christiani. Hoc vitii priscis martyribus tributum, quod criminosa pervicacia carnifices provocent: in Cypriano de libellaticis, in Tertulliano de milite coronam cum vitae periculo recusante, in refugientibus tribus digitulis paululum thuris prunis ante simulacrum positos iniicere. Quis supererit locus Christum profitendi aperta hac negandi Christum fenestra! Expendendum autem quid sibi velit: Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc praedico, quid adhuc persecutionem patior? Abolitum est igitur offendiculum crucis. Et rursus: Quicumque volunt iuxta faciem placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, ne ob crucem Christi persecutionem patiantur. Preterea quod Paulus obiter ingressis falsis fratribus et exploratoribus libertatis, quo christianos in servitutem redigerent, ne ad tempus quidem cesserit per subiectionem, quo veritas evangelii permaneret apud suos, simili modo cedere charissimi animo meo fratres, utut errant in ceteris nequeunt, ne sibi ipsis Christus adimatur. Nam apostolo circumcisione ociosus fit Christus; his nostris ipsorum sententia, negato baptismo, prorsus negatur.

Audita enim praedicatione testimonioque Christi per nuntios recepto sese dediderunt Christo, in cuius fidem postea baptisati sunt. Quo ordine baptismus illis non est nuda ceremonia, sed obligata Christo fides atque obsequium cum attestazione apud sodales suos, parituros se deinceps monentibus et in horas spectare velle tempus, quo sanguine ac vita testificandum. Aut enim labefactata fide, discrimine praesente negant quod animo sentiunt, aut exposita in mortem anima inflexibiles perstant. Nihil enim tertium est, postquam assuet[i] sunt baptismo mortificationem carnis referri. Nam reclamant eis animus huiusmodi: "amor tui in causa est, quod de more tuo decedis," quoties abiurant veritatem, quam essent liberi facti neutiquam abiuraturi.

45 Confirmat eos, vel in speciem scripturae testimonium, usus apostolicae ecclesiae, mysterii et
signi convenientia atque veritas, sodalium innocentia et sedulitas vivendi Christum, nostra in
varias partes disiectio et inconstantia, negligentia emendandae vitae, tam privatim quam publice,
supparasitatio et collusio cum seculi hominibus, quibuscum tot flagitiis aequiores sumus, quam
tanto studio emulantibus vitam Christo dignam. Nam nemo non christianus nobis, qui ministerio
nostro subscribit, nemo contumeliis acrius incessitur quam qui non omnia tollit laudibus. Quo fit,
50 ut obsecundantes temporibus duris ferme penitent, et pena, ceu Christum ipsum negassent,
flagitium inter suos expiant, in posterum multo constantiores futuri.

Summa est: Auspicium a verbo crucis pro carne mortificanda fecerunt et vite verbum in
resurgente ac regnante Christo nonnihil degustarunt. Inde deditio secuta et baptismus pariter
symbolon ipsis resignati, imo insiti in mortem Christi animi. Proinde censeo intuendum in cor
eorum et donum dei ingenue agnoscendum, quo sunt adversus carnem et satanam communiti,
55 quatenus ad curam vitae suae pertinet. Iterum dico: errant; [gr.] alla rēthen, hekastos en tō idiō noi
plērophoreisthō. Satis enim apostolo fuit, ut imbecilibus sua mens cuique satisfaciat, sive
diiudicent sive non diiudicent diem [ebda]: alterum enim manifestum tenetur erroris. An queso
exagitandi contumeliis qui sub Machabeis praelium inire saba[to] per errorem recusantes extincti
sunt, an non potius fidei robur ferendum laudibus quo praediti erant? Verum licet iudicii
60 tenuitatem deplorare, quod tanta pectora deserit, sicut in nostris martyribus anabaptist[icis]
mecum deploro. Non vitupero, quod timore domini ceu vincti, ad supplicia destinantur, alioqui
nostrae ignaviae blandiremur, qui cum tanto iudicio male, vereor, iudicium spiritus totum
obliteramus. Quam humanae literae divinae gratiae et verbi Dei cursui reclamant nos, facile
experimur. Neque illud de nihil est: “Non multi sapientes secundum carnem.” Transformat enim
65 lectio mentem natura sequacem sententiis mollioribus in humanitatem et lenitatem facile. Hoc
detrimenti et nos hactenus studio literarum fecimus. Subsidiaria sacrarum literarum opera in
speciem tamen coloramur non nihil, sed inanes succo et sanguine pietatis. Nam quis ardor
mortificandae carni incumbet, carnis consilia, cum assensione subinde, pertractantibus nobis?
Neque ferme orandi necessitatem serio cernimus, nisi talibus adversariis et plebis nostrae
70 motibus exerciti, securi nimium.

Filius hominis est dominus sabati, sed ceremonia sabatum est. Illis autem hominibus
baptismus non est ceremonia, sed sigillum, obsignatio, testimonium, fedus bonae conscientiae,
qua nimirum anteambulonem fidem et voluntatem obsequii ad imperium spiritus respicit. Neque
75 tinctioni tribuunt, sed referunt sibi mysterium, quam sine mysterio nunquam consyderant, sicut
nos literas verbi dei sine eterno dei verbo consyderandas negamus. Complectuntur, ut semel
dicam, adventum fidei et gratiae signo baptismi, quem alioquin contumeliam deo interpretantur.

Nesciunt enim sua simplicitate, quae natura distincta sunt, separare, cum scriptura
iungantur passim, et sensu percipiunt sibi baptismum non ceremoniam, sed mysterium esse novi
testamenti, carnis suae mortem, vitam spiritus renascentiae per celestes aquas praesentem
80 imaginem, postquam fides natura praesentia facit omnia.

Adde quod simplicissimi quique enecentur, quorum anteacta vita commendabilis est.
Nam suos habent incitatores, qui sibi cavent in tempore. Vita morosa et difficilis nemini nisi
vitiis, etsi molestus semper carni est convictus spiritualium. Quos dixero igitur furorem moriendi
ob Christi testimonii studium, quam video tanti esse illis conscientiae Dei indulsisse? Sunt enim
85 ad veritatem eruditi, non ad simulationem. Serium est illis quod de tradendo se Christo vulgus
iactat; inde auspicium illis re ipsa, quo verbis alii segniter anhelant. Tam frigida quibusdam
penitentiae sermo torquetur ex ore, ut cerneret aliud animo destinasse et tantum servire tempori.